

การบริหารงานสถานนักเรียน
ตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา
STUDENT COUNCIL MANAGEMENT
BASED ON THE CONCEPT OF DEMOCRATIC CITIZENSHIP
OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

นายคเชนเทพ จันทรวงศ์ *

Kachentep Chantarawong

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร กุโลภาส **

Asst. Prof. Dhirapat Kulophas, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานสถานนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนงาน/โครงการ/รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมสถานนักเรียน และเอกสารประกอบการคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบสถานนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารแนวทางการบริหารงานสถานนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา และแบบวิเคราะห์เอกสารกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนต้นแบบสถานนักเรียน จำนวน 12 โรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานสถานนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning) ขั้นตอนที่ 2 การนำแผนสู่การปฏิบัติ (Implementation) และขั้นตอนที่ 3 การประเมินผล (Evaluation) ซึ่งการบริหารงานสถานนักเรียนแบ่งกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการยอมรับ (Respect for Individuals) ด้านสามัคคีธรรม (Sharing, Participating, and Co-operating) และด้านปัญญาธรรม (Faith in the Method of Intelligence)

*นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Graduate Student of Education Administration Division, Department of Educational Policy Management, and Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail Address: kachentep.c@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**Lecturer of Education Administration Division, Department of Educational Policy Management, and Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail Address: dhirapat.k@gmail.com

ISSN 1905-4491

Abstract

The objectives of this study are to investigate an approach to student council management. Sources of information in this research include action plans/ projects/ reports regarding student council activities and supporting documents for the selection of awarded student council model schools. There are two instruments used to collect the data. The first is a document analysis form about student council management based on the concept of democratic citizenship of secondary school students. The second is document analysis about activities to promote the democratic citizenship of secondary school students. Data Analysis covers qualitative methods. The sample group comprises 12 student council model schools.

Research results found that the student council management based on the concept of democratic citizenship among secondary school students is comprised mainly of three steps. The first step is planning, followed by implementation and evaluation. To promote democratic citizenship, the activities of the student council management are divided into three aspects. The first is respect for Individuals. The second concerns sharing, participating and co-operating, and the third relies on faith in the methods of intelligence.

คำสำคัญ: การบริหารงานสถานักเรียน / โรงเรียนมัธยมศึกษา / ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

KEYWORDS: STUDENT COUNCIL MANAGEMENT / SECONDARY SCHOOL / DEMOCRATIC CITIZENSHIP

บทนำ

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) เป็นคำที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ ไม่ใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องเป็น “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตยด้วย กล่าวคือ มีสมาชิกของสังคมที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา ในนานาประเทศ อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเยอรมนีจัดให้มีการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ขึ้นมา และประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมืองจนเป็นตัวอย่างให้กับประเทศต่างๆ และปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้ กลายเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่างๆทั่วโลก (วรารักษ์ สามโกเศศ, 2554)

ประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงในปัจจุบันและได้ชื่อว่าเป็นประเทศต้นแบบประชาธิปไตย เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส หรือเยอรมนี ต่างก็เคยประสบปัญหาหรือล้มเหลวด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตยกันมาแล้วทั้งสิ้น ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยสำเร็จ คือ “ระบบ” และ “คน” แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ “คน” กล่าวคือ หากในระบอบประชาธิปไตยมีรัฐธรรมนูญที่ดี แต่คนใช้รัฐธรรมนูญไม่เป็นหรือไม่เคารพ ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมาในที่สุด โดยที่ผ่านมา ประเทศต้นแบบประชาธิปไตยดังกล่าวได้แก้ปัญหาโดยการพัฒนาคนให้มี “ความเป็นพลเมือง” หรือการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) จนทำให้เกิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สำเร็จได้ (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, 2555)

จะเห็นได้ว่า “คน” ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมี “ความเป็นพลเมือง” จึงจะทำให้ประชาธิปไตยสำเร็จได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงกำหนดเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับการสร้างความเป็นพลเมือง ความตอนหนึ่งไว้ว่า “รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น”

สถาบันการศึกษานับว่าเป็นสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งในการขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง

ในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และหน่วยงานสนับสนุนต่างๆ ทั้งทางด้านวิชาการและด้านการใช้ชีวิตในสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชนในด้านการส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย จึงขับเคลื่อนการดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียน ซึ่งเปรียบเสมือนเวทีสำหรับฝึกให้นักเรียนเป็นนักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย อันได้แก่ การยอมรับ การเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง มีอิสรภาพ การเคารพเสรีภาพและความเสมอภาค การเคารพกฎระเบียบสังคม ประเพณีวัฒนธรรม กฎเกณฑ์ทางสังคม กฎหมายและข้อบังคับ สามัคคีธรรม ประกอบด้วย ความเสียสละ การประสานประโยชน์ การยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีจิตสำนึกสาธารณะ ความร่วมมือกันทำงาน ไม่หลีกเลียงหรือเอาเปรียบผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ต่อครอบครัว ต่อท้องถิ่น ต่อชาติ ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ตระหนักว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีส่วนร่วมและไว้วางใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล้าที่จะต่อต้านระบอบอื่น และปัญญารวม ประกอบด้วย การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ไม่ลำเอียง มีใจเป็นกลาง ใช้สติปัญญาไตร่ตรอง วิเคราะห์ด้วยความรอบคอบ มีความสุจริต และยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งหลักธรรมาภิบาล การมีจิตอาสาและพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

ดังนั้น กิจกรรมสถานักเรียนจึงเป็นการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยและความเป็นพลเมืองที่ดี ผ่านกระบวนการกิจกรรมและการดำเนินงานตามวิถีประชาธิปไตย โดยในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พยายามส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดให้มีการประเมินเพื่อคัดเลือก “โรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นการยกย่อง เชิดชูเกียรตินักเรียน ครู ผู้บริหาร ที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียน มีผลงานได้รับการยอมรับเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง สามารถเป็นแบบอย่าง และเป็นเครือข่าย ช่วยสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานสถานักเรียนให้แก่โรงเรียนอื่น ๆ ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

นอกจากนี้ การแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน โดยสำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ส่งเสริมให้มีการแข่งขันสถานักเรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับประถมศึกษา, ระดับขยายโอกาสทางการศึกษา และระดับมัธยมศึกษา และประกวดทั้งในระดับเขตพื้นที่ ระดับภาค และระดับชาติ โดยจัดอยู่ในกลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560ข)

แม้จะมีการส่งเสริมให้มีกระบวนการดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนผ่านการแข่งขันและการประกวดในโครงการต่างๆ แล้วก็ตาม แต่สถานศึกษาหลายแห่งยังส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนไม่ชัดเจนและเป็นระบบ ขาดความรู้ความเข้าใจ อีกทั้งยังขาดงบประมาณในการดำเนินการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในพื้นที่ยังคงให้ความสำคัญกับสถานักเรียนไม่มากเท่าที่ควร ตลอดจนบุคลากรไม่ค่อยให้ความสำคัญ หรือขาดความสามารถในการเข้าร่วมแข่งขันหรือมีส่วนร่วมในระดับเขตพื้นที่ขึ้นไป สังเกตจากการประกวดโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน ประจำปี 2560 ได้กำหนดให้สถานศึกษาที่ประสงค์จะเข้าร่วมการประกวดส่งเอกสารตามหลักเกณฑ์เพื่อเข้ารับการประเมิน โดยพบว่า สถานศึกษาทั่วประเทศ ส่งเอกสารและ

ผ่านการประเมินเพียง 40 โรงเรียนเท่านั้น ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่น้อย เมื่อเทียบกับจำนวนสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนทั่วประเทศ ที่มีมากกว่า 30,000 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560ก)

ส่วนการเข้าร่วมแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 67 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งมีจำนวนสถานศึกษาที่เข้าร่วมแข่งขันน้อยเมื่อเทียบกับการแข่งขันในรายการอื่นๆ อาทิ โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 เฉพาะจังหวัดสมุทรปราการ มีสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมการแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 67 ปีการศึกษา 2560 ถึง 61 โรงเรียน แต่มีเพียง 7 โรงเรียนเท่านั้นที่เข้าร่วมการแข่งขันรายการกิจกรรมสถานักเรียน (สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน, 2560)

จากปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหลายแห่งยังส่งเสริมกิจกรรมสถานักเรียนไม่มากเท่าที่ควร หรือบางแห่งยังขาดแนวทางการบริหารจัดการเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสถานักเรียนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

จากความสำคัญข้างต้น สถานศึกษานับว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมสถานักเรียนในสถานศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อตอบสนองให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานสถานักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการบริหารงานสถานักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานสถานักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการบริหารงานสถานักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มี 2 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ประกอบด้วย 1) ระเบียบ/ข้อบังคับ/ธรรมนูญว่าด้วยสถานักเรียน 2) เอกสารคู่มือ/แนวทางการดำเนินงานสถานักเรียนของโรงเรียน 3) แผนงาน/โครงการ/รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียน และ 4) เอกสารประกอบการคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียนในปีที่ได้รับรางวัล โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนที่เป็นต้นแบบสถานักเรียน ระดับประเทศ ระหว่างปี 2559 - 2561 รวมทั้งสิ้น 12 โรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ พะเยา 2) โรงเรียนกัลยาณวัตร 3) โรงเรียนศรีรัยาลัย 4) โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม 5) โรงเรียนสมุทรปราการ 6) โรงเรียนศรีบุญเรืองวิทยาคาร 7) โรงเรียนวชิรป่าซาง 8) โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ 9) โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร 10) โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี 11) โรงเรียนธาตุพนม และ 12) โรงเรียนสตรีระนอง

2. สังเคราะห์แนวทางการบริหารงานสถานักเรียน โดยใช้แนวคิดการบริหารแบบ PIE โดย Newby, Stepich, Lehman, & Russell (2000) และกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย โดยใช้แนวคิดของ สาโรช บัวศรี (2508 อ้างถึงใน (สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 2553) ใช้เครื่องมือคือ แบบวิเคราะห์เอกสาร เรื่อง แนวทางการบริหารงานสถานักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา และแบบวิเคราะห์เอกสาร เรื่อง กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานสถานักเรียน พบว่า งานสถานักเรียนยังไม่มีหลักการบริหารงานที่ชัดเจนตามคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานกิจกรรมสถานักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักการบริหารงานในรูปแบบต่างๆ และพบว่า การบริหารงานแบบ PIE เป็นหลักการบริหารที่ครอบคลุมหลักการบริหารแบบอื่นๆ เป็นหลักการที่ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติในระดับสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงเลือกหลักการบริหารงานแบบ PIE มาใช้ในการวิจัย โดย Newby, Stepich, Lehman, & Russell (2000) ได้นำเสนอ กระบวนการบริหารแบบ PIE ได้แก่ การวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผล ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์และการตัดสินใจของผู้บริหารที่จะกำหนดวิธีการไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำข้อมูลข่าวสาร (Information) ในอดีตมากำหนดหรือช่วยพยากรณ์อนาคต แนวคิดของการวางแผนจึงมีลักษณะเป็น “ศาสตร์” ที่ต้องอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Information) ที่มีความแม่นยำ เชื่อถือได้ และต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่ชัดเจน และมีความต่อเนื่องกันตามลำดับ เพื่อให้ผู้ใช้แผนมีความรู้และความเข้าใจ เพื่อที่จะนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้

2. การนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation) เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงกรรมวิธีในการตัดสินใจเลือกแผนงานและโครงการไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จตามจุดหมาย (Ends) ที่กำหนดไว้ ส่วนของขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยกลยุทธ์หลายอย่าง ทั้งกลยุทธ์ภายในและภายนอกองค์การ

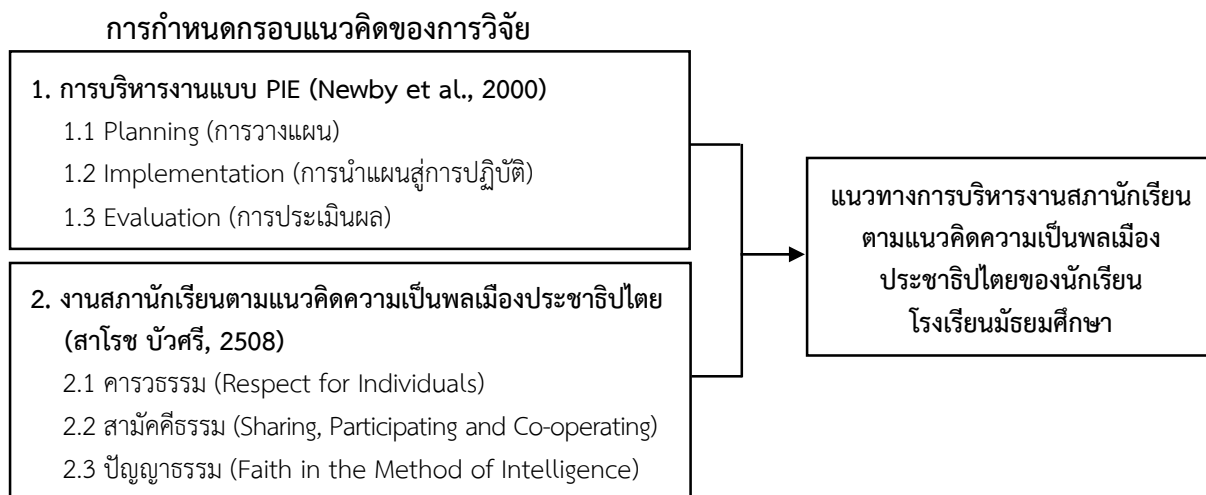
3. การประเมินผล (Evaluation) เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงการตรวจสอบการควบคุม และการวัดผลการปฏิบัติตามแผนเพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้า ข้อบกพร่อง หรือข้อจำกัดของแผนนั้นๆ เพื่อจะได้ปรับปรุงแผนให้สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ในส่วนของการส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยของ สาโรช บัวศรี (2508 อ้างถึงใน (สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 2553) ประกอบด้วย

1. การเคารพ (Respect for Individuals) มีการเคารพซึ่งกันและกันอย่างยิ่ง คือทุกคนจะต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งกาย วาจา และความคิดทุกคนย่อมจะเคารพในความคิดของผู้อื่นทุกคนย่อมแสดงความเห็นออกมาได้โดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น ย่อมมีการให้โอกาสและเคารพแก่ความคิดของคนทุกคน

2. สามัคคีธรรม (Sharing, Participating and Co-operating) มีการแบ่งปัน ร่วมงานกัน และประสานงานกัน ข้อนี้หมายความว่า ผู้ใดสามารถในทางใดก็อาสาแบ่งงานไปทำ ไม่บ้ายเบี่ยงและหลีกเลี่ยงร่วมมือกันทำหมดตามอัตรา และประสานงานกันหมด โดยทำตามที่ได้ตกลงกันตามแผนซึ่งร่วมกันวางไว้แล้ว ไม่มีใครถือดีดั่งกลั่นแกล้งเนื่องจากเห็นแก่ตัวเอง

3. ปัญญาธรรม (Faith in the Method of Intelligence) มีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญาพูดเป็นคำศัพท์ก็คือ “ปัญญาธรรม” การที่คนเรานับถือกันและร่วมมือสามัคคีกันนั้น บางทีอาจนับถือกันและร่วมมือไปในทางที่ผิด เช่น ร่วมมือกันตั้งโรงเรียนสอนให้เป็นโจร เป็นต้น ดังนั้น จำต้องมี “ปัญญา” เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งและชี้ทางเป็นทางเสีย มิให้เขาไปได้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. แนวทางการบริหารงานสถานักเรียนของโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน ระดับประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2559 – 2561 จำนวน 12 โรงเรียน ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน (Planning), ขั้นตอนการนำแผนสู่การปฏิบัติ (Implementation) และขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) การวางแผน (Planning) แต่ละสถานศึกษามีขั้นตอนการวางแผน ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรม การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดลักษณะกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย การกำหนดผู้รับผิดชอบ การกำหนดงบประมาณ การกำหนดระยะเวลา การกำหนดสถานที่ปฏิบัติงาน และการกำหนดตัวชี้วัดในกิจกรรมสถานักเรียน

โดยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ทุกสถานศึกษากำหนดได้ครบถ้วน และสอดคล้องตามบริบทของสถานศึกษา เช่น สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนประชารัฐ จะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับโครงการดังกล่าว และยังพบว่า สถานศึกษาบางแห่งกำหนดวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน กลุ่มครูไม่แสดงผลซึ่งเป็นจุดมุ่งหมาย ส่วนการกำหนดเป้าหมาย สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดครอบคลุมเพียงนักเรียน แต่ไม่ครอบคลุมไปถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนอื่นๆ ในสถานศึกษา เช่น ครูและบุคลากร ฯลฯ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดลักษณะกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับด้านคารวธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม การกำหนดผู้รับผิดชอบ มีการกำหนดทั้งในระดับผู้รับผิดชอบโครงการและหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ การกำหนดงบประมาณ พบว่าบางสถานศึกษากำหนดในลักษณะของจำนวนเงิน โดยไม่จำแนกรายการวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม ส่วนการกำหนดระยะเวลา พบว่า สถานศึกษากำหนดใน 3 รูปแบบ ได้แก่ การกำหนดระยะเวลาตามปีงบประมาณ การกำหนดระยะเวลาตามปีการศึกษา และการกำหนดระยะเวลาเป็นไตรมาส นอกจากนี้ ในการกำหนดสถานที่ มี 2 โรงเรียนที่ไม่ได้กำหนดไว้ในโครงการ แต่ไปปรากฏในรายงานผลการดำเนินงานแทน ส่วนการกำหนดตัวชี้วัด สถานศึกษากำหนดตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพครบถ้วน

2) การนำแผนสู่การปฏิบัติ (Implementation) แต่ละสถานศึกษามีขั้นตอนการนำแผนสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย การมอบหมายงานภายในสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณ การดำเนินกิจกรรมตามที่วางแผน และการดำเนินการในระยะเวลาที่กำหนดซึ่งเป็นการตรวจสอบว่าได้ดำเนินการหรือไม่ อย่างไร

โดยในการมอบหมายงานของสถานศึกษาทุกแห่ง จะมีการออกเป็นคำสั่งโรงเรียนที่เป็นทางการ กำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยในคำสั่งจะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคณะกรรมการ

ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการที่ปรึกษาสถานักเรียน และคณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียน ในส่วนของการจัดสรรงบประมาณ มีการระบุชัดเจนว่าได้รับเงินจัดสรรมาจากส่วนใด จำนวนเท่าใด และบางสถานศึกษา มีการจำแนกเป็นค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ และค่าครุภัณฑ์ การดำเนินกิจกรรมมีการใช้วงจรเดมมิง (Deming Cycle) เพื่อควบคุมการดำเนินงานให้เป็นระบบ ส่วนการดำเนินการในระยะเวลาที่กำหนด สถานศึกษาบางแห่งมีการกำหนดในรูปแบบของแบบตรวจสอบรายการการดำเนินงาน ว่าได้ดำเนินการหรือไม่ อย่างไร โดยระบุเป็นไตรมาส หรือรายภาคการศึกษา ส่วนสถานศึกษาอื่นๆ จะพบในรายงานผลการดำเนินงานที่จัดขึ้นเป็นไปตามแผนที่กำหนด

3) การประเมินผล (Evaluation) แต่ละสถานศึกษามีขั้นตอนการประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินผลตามตัวชี้วัดกิจกรรมสถานักเรียน การใช้เครื่องมือประเมินผล การจัดทำสรุปและรายงานผลกิจกรรมสถานักเรียน

โดยในการประเมินผลตามตัวชี้วัดและเครื่องมือที่ใช้ประเมินผล ทุกสถานศึกษา จะมีการกำหนดตารางความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัด ซึ่งแบ่งเป็นตัวชี้วัดเชิงปริมาณและตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ กับวิธีการประเมินผล รวมทั้งเครื่องมือประเมินผลด้วย โดยเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลส่วนใหญ่จะเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ส่วนการจัดทำสรุปและรายงานผล จะมีรูปแบบการรายงานผลที่แตกต่างกันใน 4 รูปแบบ ประกอบด้วย การรายงานในลักษณะบันทึกข้อความสรุปผลการดำเนินงาน การรายงานตามหัวข้อโครงการ/กิจกรรม การรายงานผลโดยแบ่งตามบท และการรายงานตามขั้นตอน/กระบวนการดำเนินงาน

2. การบริหารงานสถานักเรียนจะมีการกำหนดลักษณะกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการวางแผนการบริหารงานสถานักเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะกิจกรรมของสถานศึกษาที่จัดขึ้น โดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมด้านคารวธรรม (Respect for Individuals), กิจกรรมด้านสามัคคีธรรม (Sharing, Participating, and Co-operating) และกิจกรรมด้านปัญญาธรรม (Faith in the Method of Intelligence) ผลการวิเคราะห์แสดงดังตาราง โดยกำหนดให้หมายเลข ก. – ฉ. แทนโรงเรียนดังต่อไปนี้

ก. โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ พะเยา	ง. โรงเรียนวชิรป่าซาง
ข. โรงเรียนกัลยาณวัตร	จ. โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ
ช. โรงเรียนศรียาภัย	ฉ. โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร
ค. โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม	ซ. โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี
ด. โรงเรียนสมุทรปราการ	ฅ. โรงเรียนธาตุพนม
ฉ. โรงเรียนศรีบุญเรืองวิทยาคาร	ณ. โรงเรียนสตรีระนอง

ตาราง 1

การวิเคราะห์การกำหนดลักษณะกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ด้านคารวธรรม ของสถานศึกษา

ที่	กิจกรรมด้านคารวธรรม	ก.	ข.	ช.	ค.	ด.	ฉ.	ง.	จ.	ฉ.	ซ.	ฅ.	ณ.
1	กิจกรรมการเลือกตั้งคณะกรรมการสถานักเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	กิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียนใหม่	✓		✓	✓								
3	กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	✓			✓				✓				
4	กิจกรรมวันไหว้ครู		✓	✓	✓		✓	✓				✓	✓
5	กิจกรรมวันเกษียณอายุราชการครู			✓	✓	✓			✓	✓			✓
6	กิจกรรมปัจฉิมนิเทศนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา			✓	✓						✓		✓
7	กิจกรรมส่งเสริมการทำความเคารพ				✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓

ตาราง 1 (ต่อ)

การวิเคราะห์การกำหนดลักษณะกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ด้านการยอมรับ ของสถานศึกษา

ที่	กิจกรรมด้านการยอมรับ	ก.	ข.	ค.	ค.	ด.	ง.	จ.	ฉ.	ช.	ซ.	ณ.
8	กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ	✓			✓		✓		✓	✓	✓	
9	กิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมและประเพณี				✓		✓	✓				✓
10	กิจกรรมวันสถาปนาโรงเรียน						✓			✓		
11	กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ	✓								✓		

1) ด้านการยอมรับ (Respect for Individuals) พบว่า ทุกโรงเรียนมีการกำหนดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมด้านการยอมรับ โดยกิจกรรมที่พบในทุกสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานักเรียนมีส่วนร่วมโดยตรง คือ กิจกรรมการเลือกตั้งคณะกรรมการสถานักเรียน รองลงมาคือ กิจกรรมวันไหว้ครู และกิจกรรมส่งเสริมการทำ ความเคารพ

ตาราง 2

การวิเคราะห์การกำหนดลักษณะกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ด้านสามัคคีธรรม ของสถานศึกษา

ที่	กิจกรรมด้านสามัคคีธรรม	ก.	ข.	ค.	ค.	ด.	ง.	จ.	ฉ.	ช.	ซ.	ณ.
1	กิจกรรมกีฬาภายในโรงเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	กิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน		✓							✓		
3	กิจกรรมวันคืนสู่เหย้า			✓		✓						
4	กิจกรรมทำความสะอาด/Big Cleaning Day						✓		✓	✓	✓	
5	กิจกรรมพี่ต๋อง/พี่แนะแนวน้อง							✓				
6	กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์				✓	✓	✓			✓	✓	✓
7	กิจกรรมทอดผ้าป่าการศึกษา/ผ้าป่าสามัคคี	✓					✓	✓				
8	กิจกรรมวันวาเลนไทน์/วันแห่งความรัก										✓	✓
9	กิจกรรมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย				✓	✓	✓			✓		

2) ด้านสามัคคีธรรม (Sharing, Participating, and Co-operating) พบว่า ทุกโรงเรียนมีการกำหนดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมด้านสามัคคีธรรม โดยกิจกรรมที่พบในทุกสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานักเรียนมีส่วนร่วมโดยตรง คือ กิจกรรมกีฬาภายในโรงเรียน และมีข้อสังเกตว่า สถานศึกษาที่มีกิจกรรมในลักษณะของการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน พบเพียง 2 สถานศึกษา ซึ่งพบว่าสถานศึกษาที่จัดกิจกรรมดังกล่าวจะมีกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เช่น กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายมิตร จัหวัดขอนแก่น และกลุ่มโรงเรียนจตุรมิตรเบญจมาชูลีศแห่งประทศไทย

ตาราง 3

การวิเคราะห์การกำหนดลักษณะกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ด้านปัญญารธรรม ของสถานศึกษา

ที่	กิจกรรมด้านปัญญารธรรม	ก.	ข.	ค.	ค.	ด.	ง.	จ.	ฉ.	ช.	ซ.	ณ.
1	กิจกรรมรุ่นพี่สอนรุ่นน้อง	✓						✓				
2	กิจกรรมค่ายพุทธธรรม/คุณธรรม		✓						✓	✓		✓
3	กิจกรรมห้องเรียนคุณธรรม		✓					✓	✓			✓
4	กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการนักเรียน		✓	✓	✓						✓	✓

ตาราง 3 (ต่อ)

การวิเคราะห์การกำหนดลักษณะกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ด้านปัญญาธรรม ของสถานศึกษา

ที่	กิจกรรมด้านปัญญาธรรม	ก.	ข.	ค.	ด.	จ.	ฉ.	ช.	ซ.	ณ.
5	กิจกรรมศึกษาดูงาน		✓						✓	
6	กิจกรรมค่ายวิชาการ			✓					✓	
7	กิจกรรมการอบรมเยาวชนด้านประชาธิปไตย					✓				✓
8	กิจกรรมการประชุมคณะกรรมการสถานักเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
9	กิจกรรมคุณธรรมการออม/ธนาคารโรงเรียน			✓					✓	
10	กิจกรรมห้องเรียนสีขาว/TO BE NUMBER ONE				✓	✓	✓			✓
11	กิจกรรมวันวิชาการ				✓		✓			
12	กิจกรรมโรงเรียนสุจริต							✓		
13	กิจกรรมการประกวดชุดรีไซเคิล/วัสดุรีไซเคิล									
14	กิจกรรมการอบรม/บรรยาย/ปฏิบัติการ	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
15	กิจกรรมของหยาได้คืน				✓				✓	
16	กิจกรรมเวทีดีเบต (debate)								✓	
17	กิจกรรม อย.น้อย									✓

3) ด้านปัญญาธรรม (Faith in the Method of Intelligence) พบว่า ทุกโรงเรียนมีการกำหนดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมด้านปัญญาธรรม โดยกิจกรรมที่พบในทุกสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานักเรียนมีส่วนร่วมโดยตรง คือ กิจกรรมการประชุมคณะกรรมการสถานักเรียน ซึ่งถือเป็นกิจกรรมสำคัญที่สถานักเรียนจะต้องดำเนินการ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประชาธิปไตย นอกจากนี้ กิจกรรมบางกิจกรรมจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือของโครงการต่างๆของสถานศึกษา ได้แก่ กิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม จะพบในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กิจกรรมธนาคารโรงเรียน จะพบในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการธนาคารโรงเรียนของธนาคารออมสิน กิจกรรมโรงเรียนสุจริต จะพบในโรงเรียนที่มีความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และกิจกรรม อย.น้อย จะพบได้ในโรงเรียนที่มีการกิจกรรมร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.)

ผลการวิจัยจึงพบว่า ทุกสถานศึกษามีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่มีเป้าหมายสอดคล้องกับพฤติกรรมด้านเคารพ (Respect for Individuals) พฤติกรรมด้านสามัคคีธรรม (Sharing, Participating, and Co-operating) และพฤติกรรมด้านปัญญาธรรม (Faith in the Method of Intelligence) อันเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยให้แก่ักเรียน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารงานสถานักเรียน ในขั้นตอนการวางแผนกิจกรรม แต่ละสถานศึกษา มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ แนวนโยบาย หรือมาตรฐานต่างๆของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างกัน เช่น โรงเรียนนวมิขิรป่าซาง จังหวัดลำพูน มีการกำหนดโครงการ/วัตถุประสงค์ที่สนองยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จุดเน้นเชิงนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รวมไปถึงการสนองแผนงานการพัฒนาการปฏิรูปการศึกษา 10 ด้าน (โรงเรียนประชารัฐ) เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะแต่ละสถานศึกษาจะกำหนดความสอดคล้องเองตามนโยบายที่สถานศึกษาเข้ามา แนวทางการบริหาร การจัดการ หรือบริบทของ

สถานศึกษา โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ แนวคิดของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ชัดเจนว่าจะดำเนินการเป็นไปในทิศทางใด

2. การบริหารงานสถานศึกษาในส่วนของการกำหนดลักษณะกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย แต่ละสถานศึกษามีการวางแผนกิจกรรมของสถานศึกษาครบทั้ง 3 ด้านของพฤติกรรมประชาธิปไตย ได้แก่ ด้านการยอมรับ (Respect for Individuals), ด้านสามัคคีธรรม (Sharing, Participating, and Co-operating) และด้านปัญญาธรรม (Faith in the Method of Intelligence) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสาโรช บัวศรี (2508 อ้างถึงใน (สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 2553) และอมร รักษาสัตย์ (2543) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของพลเมืองซึ่งเป็นลักษณะสัมพันธ์ภาพระหว่างกันในสังคมประชาธิปไตย ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านการยอมรับ มีการเคารพซึ่งกันและกันอย่างยั้ง, คุณลักษณะด้านสามัคคีธรรม มีการแบ่งปันร่วมงานกัน และประสานงานกัน และคุณลักษณะด้านปัญญาธรรม มีความเชื่อมั่น ในวิธีการแห่งปัญญานอกจากนี้ ยังมีบางส่วนสอดคล้องกับแนวคิดของกรมวิชาการ (2538) และสถาบันพระปกเกล้า (2544. อ้างถึงใน (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554)

3. การบริหารงานสถานศึกษาในส่วนของการนำแผนสู่การปฏิบัติ ด้านการมอบหมายงานของสถานศึกษา จะมีการมอบหมายงานโดยออกเป็นคำสั่งโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนโดยส่วนใหญ่ จะจำแนกบทบาทหน้าที่ออกเป็นคณะกรรมการอำนวยการ ซึ่งเป็นคณะผู้บริหารของสถานศึกษา, คณะกรรมการที่ปรึกษาสถานศึกษา/ที่ปรึกษากิจการ และคณะกรรมการดำเนินงาน โดยเป็นนักเรียนที่ดำเนินกิจกรรมโดยตรง ซึ่งอาจแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมงานต่างๆอย่างครบถ้วน สอดคล้องกับแนวคิดของ Luther H. Gulick และ Lyndall Urwick (Gulick & Urwick, 1973) ที่กล่าวเกี่ยวกับภาระหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหาร 7 ประการ คือ โดยภาระหนึ่งคือ การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการกำหนดโครงสร้างขององค์การ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับงาน เป็นการแบ่งงาน (Division of Work) หรือจัดตามลักษณะเฉพาะของงาน (Specialization)

และยังพบว่า ในการมอบหมายงานเริ่มตั้งแต่คณะผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นฝ่ายอำนวยการ, คณะครูที่ปรึกษาสถานศึกษา, คณะกรรมการดำเนินงานซึ่งเป็นนักเรียน และคณะกรรมการฝ่ายต่างๆที่เป็นหน่วยดำเนินการย่อย สอดคล้องกับแนวคิดของ มักซ์ เวเบอร์ (Weber, 1947) ที่กล่าวถึงหลักลำดับชั้น (Hierarchy) โดยมีเป้าหมายที่จะทำให้องค์การต้องอยู่ภายใต้การควบคุม โดยเชื่อว่า การบริหารที่มีลำดับชั้น จะทำให้ระบบการสั่งการและการควบคุมมีความรัดกุม ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การบริหารงานสถานศึกษา ในขั้นตอนของการประเมินผล สถานศึกษาทุกแห่งมีการประเมินผลตามตัวชี้วัดที่กำหนด โดยใช้เครื่องมือประเมินผลในรูปแบบต่างๆ เช่น แบบสอบถาม แบบสำรวจ ฯลฯ ทั้งยังกำหนดอย่างชัดเจนในคู่มือการดำเนินงานสถานศึกษาของโรงเรียนต่างๆ ให้การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อตรวจสอบและตัดสินคุณค่าว่ากิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ทำให้ทราบสภาพความสำเร็จหรือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Edward W. Deming (Deming, 1986) ที่ว่า การติดตามประเมินผล (Check) เป็นการตรวจสอบว่าผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ทั้งยังเป็นไปตามมาตรฐานและแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) ที่ให้สถานศึกษา กำกับ ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องนิเทศ ในส่วนของการจัดทำสรุปและรายงานผล สถานศึกษาต่างๆมีรูปแบบในการจัดทำเล่มรายงานผลแตกต่างกันไป ซึ่งพบว่ามีอยู่ 4 รูปแบบหลัก ขึ้นอยู่กับการกำหนดของแต่ละโรงเรียน เพื่อแจ้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องทราบ

ผลการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ และผู้บริหารสถานศึกษาจะให้คำแนะนำย้อนกลับมายังผู้ดำเนินกิจกรรม สอดคล้องตามแนวคิดของ Gulick & Urwick (1973) ที่ระบุว่า การรายงาน (Reporting) เป็นกระบวนการ และเทคนิคของการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาตามชั้นได้ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน โดยที่มีความสัมพันธ์กับการ ติดต่อสื่อสารในองค์การอยู่ด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ครูผู้ปฏิบัติงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมสถานักเรียน สามารถนำ แนวทางการดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยไปประยุกต์ใช้ในการ บริหารงานสถานักเรียนได้ โดยในการออกแบบกิจกรรมต่างๆ จะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของสถานักเรียน ควบคู่ไปกับนโยบายหรือเป้าประสงค์ของสถานศึกษา

เนื่องจากแต่ละสถานศึกษามีนโยบาย เป้าประสงค์ หรือบริบทที่แตกต่างกัน บางโรงเรียนเข้าร่วมโครงการโรงเรียนประชาธิปไตย การดำเนินกิจกรรมต่างๆ จำต้องตอบสนองต่อนโยบายดังกล่าวด้วย เป็นต้น

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริม กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานสถานักเรียน ทั้งในด้านการวางแผน การนำแผนสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานสถานักเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอยู่เสมอ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมที่วางแผนไว้เป็นไป ด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะของผู้บังคับบัญชาของ หน่วยงานจะต้องช่วยเหลือในการขับเคลื่อนและประสานความร่วมมือจากทุกส่วนงาน และกำกับ ติดตาม รวมถึงประเมินผลให้สถานักเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3) ผู้บริหารการศึกษาตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป สามารถนำแนวทางการ บริหารงานสถานักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยไปเผยแพร่ให้แก่โรงเรียนต่างๆ ในสังกัด ได้นำไปประยุกต์ใช้ โดยจะต้องมีการกำกับและติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากสถานศึกษาหลายแห่งยังส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมสถานักเรียน ไม่ชัดเจนและเป็นระบบ ไม่มีแนวทางการบริหารสถานักเรียนที่ชัดเจน ขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดการ สนับสนุนเท่าที่ควรจะได้รับ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาลักษณะทั้งในด้านของประสิทธิภาพและประสิทธิผลจากการนำแนวทางการ บริหารงานสถานักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาไป ประยุกต์ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาแห่งอื่นๆ

2) ควรมีการขยายขอบเขตของการวิจัย ทั้งขอบเขตด้านเนื้อหาที่ครอบคลุมแนวทางการ บริหารงานสถานักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา หรือขอบเขตด้านประชากร ที่ศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน ระดับเขต พื้นที่การศึกษา เพิ่มเติม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมวิชาการ. (2538). *แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education)*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

วรารักษ์ สามโกเศศ. (2554, 2 มีนาคม). *การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง*. สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=22720&Key=hotnews>

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.

สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2553). *รำลึกคุณูปการ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี*. กรุงเทพมหานคร: สันติศิริการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานกิจกรรมสถานักเรียน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พระพุทธรักษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *คู่มือการประเมินเพื่อคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน ประจำปี 2560*. สืบค้นจาก <https://drive.google.com/file/d/0B5-zUDUYx4Blc2wyUHpitXJYNGs/view>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560ก, มิถุนายน). *การประเมินเพื่อคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน ประจำปี 2560* (หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ ศธ 04189/ว 500). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560ข). *เกณฑ์การแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 67 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน*. สืบค้นจาก <http://www.sillapa.net/rule60/activity-67.pdf>

สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน. (2560). *งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ 67 ปีการศึกษา 2560 ระดับชาติ*. สืบค้นจาก <http://art67.sillapa.net/sm-nation/>

อมร รักษาสัตย์. (2543). *ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน: คู่มือการเรียนรู้การสอน การเผยแพร่ และการมีส่วนร่วม สำหรับครู อาจารย์ และผู้นำชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: การันต์การพิมพ์.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). *การเมืองภาคพลเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ภาษาอังกฤษ

Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. MIT Center for Advanced Engineering Study.

Gulick, L., & Urwick, L. (1973). *The science of administration*. Retrieved from <https://archive.org/details/paperscienceo00guli/page/n7>

Newby, T. J., Stepich, D. A., Lehman J. D. & Russell J. D. (2000). *Educational technology for teaching and learning*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-hall.

Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organizations* (Archibald Martin Henderson and Talcott Parsons, Trans.). New York: Free Press.